

Keräilypakko ja vaaratilanteet: miten tunnistaa ja toimia?

Prof. Hannu Koponen

HY ja HYKS Psykiatria

Helsinki 20.9.2017

Pakko-oireisen kirjon häiriöt

- tavallisesti on katsottu dysmorfisen ruumiinkuvahäiriön, hypokondrian, Touretten oireyhtymän, näpistelyhimon, karvojennyyppimishäiriön, elimellisin oirein ilmenevän harhaluuloisuushäiriön (psykoottinen dysmorfinen häiriö) sekä syömishäiriöistä etenkin ahmimishäiriön olevan pakko-oireisen kirjon häiriöitä.
- ainakin osassa häiriöitä patofysiologiassa samankaltaisuutta (häiriöitä fronto-striatalisissa ratayhteyksissä ainakin tic-häiriöissä ja OCD:ssa)
- keräilypakkoa pidetty aiemmin OCD:n oiredimensiona

Pakko-oireisen kirjon häiriöiden yleisyys

Häiriö	Esiintyvyys (%)
Tic	12,5
Dysmorfinen ruumiinkuvahäiriö	8,7
Pakonomainen ostelu	6,9
Jaksottainen impulssikontrollihäiriö	5,3
Karvojennypimishäiriö	5,3
Tourette'n oireyhtymä	4,2
Ahmimishäiriö	3,6
Anorexia nervosa	3,2
Bulimia nervosa	1,6
Pelihimo	1,2
Hyperseksuaalisuus	0,4

Hoarding I. tavaroiden pakonomainen keräily

- pakonomainen tarve hankkia ja säilyttää tavaroita sekä vaikeus heittää niitä pois
- kerättävät tavarat eivät välttämättä ole arvottomia, noin 30 % ihmisistä harrastaa jotain keräilyä
- tavallisin muoto on pakonomainen hankkiminen (80-90 %:lla)
- oireiston keskeinen piirre on sen pitkäaikaisuus tai pysyvyys
- luopumisvaikeus voi liittyä esteettisiin arvoihin tai tavaroihin kohdistuviin tunnesiteisiin

Tavaroiden pakonomainen keräily II

- eläinten keräily ehkä oma alamuotonsa
- esiintyvyys 2-6 %, alkaa nuorella iällä, jatkuu myöhäisvuosiin
- erotusdiagnoosi: etuaivokuoren vaurio, älyllinen kehitysvammaisuus, autismikirjon häiriöt, depressio, skitsofrenia, OCD
- noin 75 prosentilla on muita samanaikaisia psykiatrisia häiriöitä
- tavallisimman samanaikaiset häiriöt: depressio, sosiaalisten tilanteiden pelko, yleistynyt ahdistuneisuushäiriö, OCD, tarkkaavuushäiriö
- näiden potilaiden muu terveydentila on myös usein huono

Tavaroiden pakonomainen keräily III

- alkaa 11-15-vuotiaana, laajenee 20-30-vuotiaana
- useimmiten ei sairaudentuntoa ja hoardingin aiheuttama haitta voi tulla esille vain lähipiirille
- kolme kertaa tavallisempi 55-94-vuotiailla verrattuna 34-44-vuotiaisiin
- tavallisempi miehillä, potilasainastoissa naisilla
- familiarinen, joka toisella vastaavasta häiriöstä kärsivä perheenjäsen
- geneettinen selitysosuus 50 prosentin luokkaa
- riskitekijöitä
  - päättämättömyys
  - kuormittavat tai traumaattiset tapahtumat ennen oireiston alkua tai pahenemista

MINE.

Tavaroiden pakonomainen keräily - hoito

- muut samanaikaiset häiriöt johtavat usein hoitokontaktiin, ei niinkään ainoastaan tavaroiden pakonomainen keräily
- taudinkulku usein krooninen ja paheneva, oireet alkavat haitata 20-30 vuoden iässä, kotikäynti usein perusteltu haitan ja riskien arvioimiseksi
- hoitoja tutkittu vähän, eniten näyttöä kognitiivisesta käyttäytymisterapiasta,
- noin 2/3 hyötyy, yli 65-vuotiailla teho ehkä huonompi
- SSRI-lääkehoito mahdollinen avointen tutkimusten perusteella, satunnaistetut tutkimukset kuitenkin puuttuvat

Keräilypakko ja pelastuslaki 9 §: rakennusten palo- ja poistumisturvallisuus

- Rakennuksen omistajan ja haltijan sekä toiminnanharjoittajan on osaltaan huolehdittava siitä, että rakennus, rakennelma ja sen ympäristö pidetään sellaisessa kunnossa, että:
  - 1) tulipalon syttymisen, tahallisen sytyttämisen sekä leviämisen vaara on vähäinen;
  - 2) rakennuksessa olevat henkilöt pystyvät tulipalossa tai muussa äkillisessä vaaratilanteessa poistumaan rakennuksesta tai heidät voidaan pelastaa muulla tavoin;
  - 3) pelastustoiminta on tulipalon tai muun onnettomuuden sattuessa mahdollista;
  - 4) pelastushenkilöstön turvallisuus on otettu huomioon.
- Helposti syttyvää materiaalia tai muuta tavaraa ei saa säilyttää ullakolla, kellarissa, rakennuksen alla tai sen välittömässä läheisyydessä niin, että siitä aiheutuu tulipalon syttymisen tai leviämisen vaaraa tai että tulipalon sammuttaminen vaikeutuu.

Keräilypakko ja pelastuslaki: § 42 yhteistyö onnettomuuksien ehkäisemiseksi

- ▶ Pelastuslaitoksen tulee onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja turvallisuuden ylläpitämiseksi toimia yhteistyössä muiden viranomaisten sekä alueella olevien yhteisöjen ja asukkaiden kanssa sekä osallistua paikalliseen ja alueelliseen turvallisuussuunnittelutyöhön.
- ▶ Jos viranomaiset virkatoimiensa yhteydessä havaitsevat tai muutoin saavat tietää rakennuksessa, asunnossa tai muussa kohteessa ilmeisen palonvaaran tai muun onnettomuusriskin, heidän tulee mahdollisten salassapitosäännösten estämättä ilmoittaa asiasta alueen pelastusviranomaiselle. Ilmoitusvelvollisuus koskee myös kuntaa, muuta julkisyhteisöä ja näiden palveluksessa olevaa henkilöstöä sekä 18 §:n 2 momentissa tarkoitettua hoitolaitoksen ylläpidosta ja palvelu- ja tukiasumisen järjestämisestä huolehtivaa toiminnanharjoittajaa ja tämän palveluksessa olevaa henkilöstöä.

Pelastuslain § 18 2.mom.

- ▶ toiminnanharjoittajalla tarkoitetaan hoitolaitoksen ylläpidosta ja palvelu- ja tukiasumisen järjestämisestä huolehtivaa kuntaa ja muuta julkisoikeudellista yhteisöä. Toiminnanharjoittajalla tarkoitetaan myös yritystä ja muuta yhteisöä, joka kunnan tai muun julkisoikeudellisen yhteisön kanssa tehdyn sopimuksen perusteella tai muutoin vastaa tai huolehtii hoitolaitoksen ylläpidosta tai palvelu- ja tukiasumisen järjestämisestä.